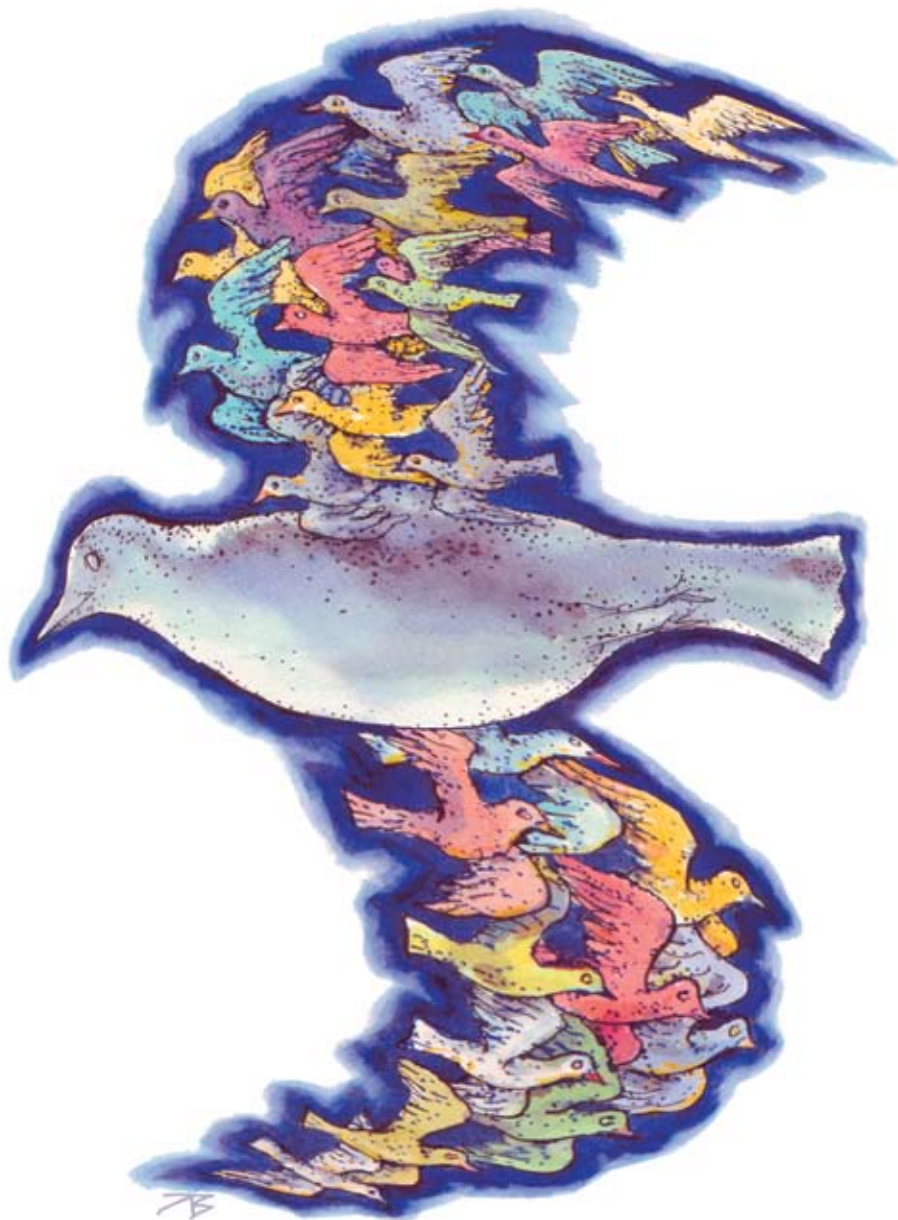

НИН

Број 3

19. мај 2011.

СРБИЈА У ПР МЕНАМА

РЕСТИТУЦИЈА

Повратак вере у правду

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

15 godina

4 | ИСКУСТВА И ЗАКОНИ ПОВРАТАК ВЕРЕ У ПРАВДУ

8 | ДР МИЛАН ПАРИВОДИЋ ДЕЦЕНИЈЕ НЕИСПУЊЕНИХ ОБЕЋАЊА

10 | ИНТЕРВЈУ

Миле Антић, координатор Мреже за реституцију

САБОТИРАЈУ ПОВЛАШЋЕНИ И КРИМИНАЛЦИ

• • •
НАСЛОВНА СТРАНА:
ЛУГОСЛАВ ВЛАХОВИЋ

УВОДНИК

Реституција под притиском

Високо четврто место на листи од десет захтева Европске уније које би Србија током године требало да испуни уколико жели да се квалификује за кандидатуру за чланство у тој организацији, озбиљан је разлог за уверење да ће, после безброј неиспуњених обећања, ускоро заиста започети обухватан процес реституције. И то би требало да буде добра вест.

Проблем је, међутим, што се рок који је Влада сама себи одредила за доношење неопходног закона опасно приближио (почетак јуна) а напори заинтересованих да уђу у траг наводно спремном предлогу законског решења и даље су узалудни. Већ су се појавиле сумње да ће, добром старом техником шибицарења, власти покушати да, у последњем року пред одлуку Европске комисије - тамо негде у септембру - смандрљају какво-такво законско решење, чији би основни циљ био да задовољи форму и штиклира четврту на листи обавеза са европске агенде. И да, у складу са другим добрим старим обичајем - решавање проблема прављењем већег и дуготрајнијег - потенцијално неправедним законским решењем, изазове незадовољство оштећених грађана и натера их да дуго обећавану правду напokon потраже у Стразбуру. Да је било мало више добре (политичке) воље и мало мање лажних обећања, можда сада не бисмо били у ситуацији да се две заинтересоване стране (држава и оштећени грађани) нађу ушанчени на позицијама толико удаљеним да је немогуће чути аргументе друге стране. Представници државе, при том, говоре о „нереалним захтевима интересних група“ које очекују богаћење „на рачун сиромашне Србије и њених ништа мање сиромашних грађана“ и упозоравају да природна реституција, коју траже оштећени грађани, није увек могућа, те да би такав покушај исправљања неправде довео до нових неправди према људима који су легално купили некада отету имовину. Оштећени, с друге стране, тврде да правда губи битку због интереса партија, тајкуна и криминалаца којима природна реституција не одговара, јер би им ускратила важне изворе даљег богаћења. И једни и други можда би могли да извуку важне поуке из искуства земаља у окружењу, које су већ далеко одмакле у процесу реституције. А вероватно да је и тамо било и похлепних бивших власника, и криминалаца, и тајкуна. Србија има неке специфичне проблеме, попут Косова, рецимо. Али има и многе проблеме са којима се суочавају и друге земље, али често на далеко успешнији начин.

И то без чаробног штапића, вуду магије и упућивања клетви противницима. Озбиљно напредовање, показало се, понекад је могуће уз наизглед врло скроман почетни капитал: јасан план, добра воља, транспарентно деловање праћено независном контролом.

Или то и није тако мало, кад се прерачуна по овдашњем курсу?

Вера Дидановић

Главни и одговорни уредник: Небојша Спаић // Уредник издања: Стојан Дрчелић //
Стручни сарадници: Владимир Тодорић, Горан Николић, Никола Јовановић

Повратак вере у правду

Реституција је и потврда поштовања принципа правичности и поштовања људских права, што је у темељима демократског друштва

НИКОЛА ЈОВАНОВИЋ

Враћање имовине која је без накнаде одузета и подржављена након Другог светског рата је сложено питање у свим земљама у транзицији. Али, и поред тога, све су оне започињањем приватизације своје привреде, отвориле и процес денационализације, који је у некима од тих држава, као што су Немачка и Словенија, већ скоро и окончан.

У Републици Србији процес својинске транзиције, у оквиру кога се одвија и денационализација, тече успорено и уз бројне тешкоће. И док се успореност тог процеса углавном може приписати недостатку конзистентне политичке воље, тешкоће су правно-системске и економско-финансијске природе и огледају се у још неадекватно изграђеном правном амбијенту, недостатком законодавству и неререформисаним институцијама, као и у оправданој бојазни за финансијску моћ државе да поднесе тај трошак. Из угла државе на денационализацију се, по правилу, гледа као на деликатно расходовно питање и процес којим се умањује имовина државе и стварају обавезе за државни буџет. Бивши власници, пак, виде денационализацију као своје легитимно право и задоцнелу правду коју чекају већ преко пола века.

Економски посматрано, реституција је важна за враћање поверења у приватно власништво. Поред тога она је битна за повећање фискалних расхода, за покретање бизниса оних који су реституцијом дошли до значајне суме

новца, као и за развој и продубљивање финансијског тржишта (нпр. у Црној Гори се доминантан, односно већински део берзанског промета када су у питању обвезнице остварује трансакцијама обвезница Фонда за реституцију).

Поред изразито монетарног ефекта реституција се, нарочито у мање богатим земљама, рефлектује и на натуралном плану, тј. на тржишту некретнина и роба. При томе, искуства земаља која су окончала овај пројекат, указују на реалну могућност тзв. "удара на тржиште и тражњу", што може имати негативне реперкусије на макроекономску стабилност земље у целини. Генерално посматрано, може се очекивати значајан притисак на потрошњу по основу тржишног реактивирања имовине обухваћене реституцијом. Ипак, дужина периода у коме ће се вршити реституција, (у Србији вероватно две деценије) ублажиће могуће дестабилизујуће ударе на потрошњу и увоз. Не треба

**Комбиновани модел
враћања имовине
подразумевао би
враћање у природи, где
је технички изводиво,
уз доминантни
повраћај кроз
новчано обештећење**

занемарити и позитивне ефекте овог процеса, који се посебно односе на замах предузетништва и генерисање нових малих и средњих предузећа као и пољопривредне производње. Наиме, обештећење ће, зависно од вредности одузете имовине, а у складу са економско-финансијском снагом наше државе, моћи да достигне износе који омогућавају и започињање или даље развијање пословних активности, тако да индиректно подржавају развој тржишне конкуренције.

Поред тога, решавањем права бивших власника се истовремено отклања свака неизвесност у погледу даље правне судбине одузете непокретне имовине (која се сада налази у власништву државе или физичких и других правних лица), те се стварају услови за несметан и бржи промет непокретности, као и развој тржишта хартија од вредности.

Социјални аспект реституције се пре све свега односи на ризик повећања неједнакости, као и извесно смањење расположивих средстава за социјалне трансфере (јер реституција извесно "помера" део буџетских средстава ка старим власницима).

Са моралне и правне тачке гледишта највећи значај реституције огледа се у повратку "вере" у правду и либерално и демократско друштво. Денационализација није само правна процедура. Она је процес, нова филозофија која треба да преобликује схватања о појму својине и да приватну својину устоличи на место које јој природно припада. То је мулти-

НЕВОЈША МАРКОВИЋ

СТРПЉЕЊЕ: ОД УКУПНЕ НАЦИОНАЛИЗОВАНЕ ИМОВИНЕ, ОКО ТРИ ОДСТО ПРИПАДА ЦРКВАМА И ВЕРСКИМ ЗАЈЕДНИЦАМА

поларан процес који се, кад је реч о материјалним добрима, тиче добара од општег и заједничког интереса: пољопривредног земљишта, шума и шумског земљишта, грађевинског земљишта, као и објеката у државном власништву, па и природних ресурса. Зато је то питање које дотиче дубоке корене економског и правног система јер, унеколико, покреће и прерасподелу економске и друштвене моћи.

На решавање овог питања обавезују не само основни демократски принципи на којима се заснива Република Србија, међу којима посебно место има поштовање људских права и слобода утврђених државним и важећим међународним правним актима, већ и општи став јавног мњења да осећање правичности налаже да се ово питање реши и тако даљи привредни, политички и друштвени развој Србије ослободи ове хипотеке прошлости. Такође, одлуком Савета Европске

уније о принципима, приоритетима и условима Европског партнерства са Србијом од 18. фебруара 2008, у оквиру политичких критеријума, као један од приоритета предвиђено је и решавање питања одузете имовине после Другог светског рата. Реституција је и потврда поштовања принципа правичности и поштовања људских права, што је у темељима демократског друштва (преношење имовине из приватне у државну својину после краја Другог светског рата је имало више правних облика, а најзначајнији међу њима били су аграрна реформа, национализација и конфискација).

Влада Србије требало би да усвоји у наредним месецима Закон о реституцији, односно Закон о денационализацији путем обештећења. Прослеђивање нацрта закона на Владу ће извесно бити нешто одложено због одлуке Уставног суда Србије из априла 2011, који није поништио Закон о рес-

титуцији црквене имовине из 2006. То је, фактички, препорука да нови закон мора да инкорпорира и натуралну реституцију. Иначе, у Србији је 2006. године усвојен Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама. Овај закон омогућава да само држава и правна лица, али не индивидуе, могу тражити реституцију имовине верских заједница. Ако физички поврат није могућ, може се тражити компензација у форми једнакости у државном деоничарском фонду или у владиним обвезницама. Од укупне национализоване имовине, око 3 одсто припада црквама и верским заједницама. Поред тога, основана је посебна државна организација – Дирекција за реституцију која спроводи у пракси само један сегмент денационализације – враћа без накнаде одузету имовину црквама и верским заједницама, њиховим друштвима и задужбинама. ➤

Будући да се решава питање везано за област својинско-правних односа и стварању обавеза за државу, ову проблематику нужно је уредити законом. Уставни основ за доношење Закона о денационализацији путем обештећења садржан је у члану 97. став 1. тачка 7. Устава Републике Србије, којим је прописано да РС уређује и обезбеђује својинске и облигационе односе и заштиту свих облика својине.

Када је 1990. године отворен процес денационализације у Србији, држава није имала унапред утврђену формалну стратегију враћања имовине, али се у редоследу реституције пошло од тога да се прво врати оно што је ограничено по врсти имовине или по броју субјеката. Тако је имовина почев од 1990. године, прво враћана сељацима и ситним занатлијама, потом селима, затим задругама, онда физичким лицима – бившим власницима грађевинског земљишта, да би од 2006. године у тај круг реституената ушле и цркве и верске заједнице, као субјекти са ограниченом и невеликом имовином.

Законодавац у Србији се, дакле, определио за неку врсту каскадне денационализације, тј. за постепено враћање мањих целина (по врсти имовине и по субјектима), стварајући ослонац и подлошку за најбројнију и најделикатнију општу денационализацију којом треба да се крунише и оконча враћање имовине бившим власницима у Србији. Такву поступну денационализацију која је у току већ 20 година уређује седам важећих посебних закона, донесених у периоду 1990-2006. године, на основу којих је извршено или је у току, враћање имовине у корист више категорија бивших власника. То су:

1) Закон о начину и условима признавања права и враћању земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом због неизвршених обавеза из обавезног откупа

пољопривредних производа из 1991. године. Тим законом враћена је имовина ранијим власницима – сељацима и ситним занатлијама, којима је без накнаде конфисковано земљиште и друга имовина због неизвршавања обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа у периоду после 1945. године. По истом закону враћено је и пољопривредно земљиште које је сељацима одузето без накнаде преко законског максимума од 10 хектара, по основу Закона о пољопривредном земљишном фонду општенародне имовине и додељивању земље пољопривредним организацијама.

2) Уставни закон о изменама и допунама Уставног закона за спровођење Устава Републике Србије, којим је предвиђено враћање ранијим сопственицима земљишта одузетог по Закону о пољопривредном земљишном фонду из 1953. године (члан 19б), као и враћање сеоских утрина, пашњака и шума, имовине земљишних, урбанијалних и њима сличних заједница, као и крајишких (граничарских) имовних општина (члан 19в).

3) Закон о изменама и допунама Закона о расправљању имовинских односа насталих самовласним заузећем земљишта у друштвеној својини, у чијим чл. 2. и 3. је предвиђено враћање сељацима у својину сеоских утрина, пашњака и шума, имовине земљишних, урбанијалних и њима сличних заједница, као и крајишних

Денационализација је нова филозофија која треба да преобликује схватања о појму својине и да приватну својину устолочи на место које јој природно припада

ПРАВО: ВРЕМЕ ЈЕ ЗА ПОШТОВАЊЕ ВЛАСНИШТВА,

(граничарских) имовних општина стечених самовласним заузећем пре 28. августа 1945. године.

4) Закон о враћању утрина и пашњака селима на коришћење, по ком су титулари реституције били ранији власници – села која су била корисници експроприсаних сеоских утрина, пашњака, шума, земљишних заједница и граничарских имовних општина.

5) Закон о условима и начину враћања имовине стечене радом и пословањем задруга после 1. јула 1953. године, којим је уређено враћање имовине задругама коју су оне стекле својим радом и пословањем након 1. јула 1953. године.

6) Савезни Закон о задругама, такође је у чл. 95-97 предвидео враћање имовине која је била у власништву задруга и задружних савеза.

7) Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама – уређује враћање имовине ранијим власницима – црквама и верским заједницама, којима је имо-

ЈЕЛЕНА ВУЧЕТИЋ

А НЕ „ЧИЈЕ ОВЦЕ ТОГА И ЛИВАДА“

вина без накнаде одузета после 1945. године.

Поред ових седам закона на основу којих су одузето земљиште и објекти враћани у својину, једна врста реституције вршена је и по бившем Закону о планирању и изградњи из 2003. године по ком је ранијим власницима неизграђеног грађевинског земљишта омогућено враћање тог земљишта, с тим што није враћано право својине већ нека врста својинског права коришћења које се могло прометовати (члан 84).

Свих седам набројаних закона предвиђали су, искључиво или факултативно, враћање непокретне имовине која је одузета без накнаде – дакле натуралну реституцију. Три од тих седам закона, којима је реституција „седес материас“ (закони под бр. 1, 5 и 7), предвиђају натуралну реституцију, затим реалну супституцију у виду враћања друге одговарајуће имовине (ствари и/или права), као и могућност исплате тржишне новчане накнаде. Ти закони уобличавају нормативни

оквир денационализације у Србији и установљавају принципе и правце будуће денационализације за све друге бивше власнике.

Сматра се да је у периоду 1990-2006, применом наведених закона, искључујући последњи (конфесионална реституција), ранијим власницима кроз натуралну реституцију враћено у својину 150.000-200.000 хектара пољопривредног земљишта. Кроз конфесионалну реституцију, пак, након 2006. године, враћено је још око 40.000 хектара земљишта свих врста и категорија.

Будући да Уставни суд није оспорио Закон о враћању имовине црквама и верским заједницама, држава ће морати да се определи за идентичан или незнатно измењен концепт обештећења. То значи враћање имовине у изворном облику, а само када то није могуће следећу обвезницу. По свему судећи *Закон о денационализацији путем обештећења* ће предвидети да се део имовине врати кроз обештећење, а део у природи. Наравно,

кључно питање је релативни однос ова два модела.

Држава мора прецизно проценити свој средњорочни и дугорочни финансијски потенцијал, а у склопу тога и динамику којом треба враћати имовину, као и када би могао да буде почетак реституције (нпр. одлагање за једну годину може да буде од великог значаја за буџет).

Чини се да је неизбежно да модел реституције буде скроман, по мери Србије. Дакле, Србија ту свакако не може бити изузетак. Прецизне (упоредиве) компаративне податке о томе колико је фискус био оптерећен расходима за реституцију врло је тешко добити, чак и на адресама каква је ММФ. Оно што је чињеница јесте да су скоро све бивше социјалистичке земље поделиле ваучере или обвезнице и вратиле мањи број објеката.

Комбиновани модел враћања одузете имовине подразумевао би враћање у природи, тамо где је то технички, али и финансијски изводиво, уз доминантни повраћај кроз новчано обештећење преко државних обвезница. Ствар донекле олакшава чињеница да се од целокупне имовине која је одузета од Другог светског рата, потражује само петина. Други битан моменат је то што се највећи број захтева (97 одсто) односи на пољопривредно, шумско и грађевинско земљиште које је доминантно и данас у државном власништву (али је проблем што то не значи да преостали део захтева има релативно малу тржишну вредност). Иначе, у укупној маси државне имовине, пријављена одузета имовина чини мало више од десет процената.

Кад је реч о обвезницама добар пример је модел враћања старе девизне штедње. За стару девизну штедњу из буџета се издваја око 250 милиона евра, што ипак није мали терет за буџет (2010. то је било нешто мање од 1 одсто БДП-а Србије, и око 2,5 одсто консолидованог буџета Србије). ■

Деценије неиспуњених обећања

ДР МИЛАН ПАРИВОДИЋ

Сви знамо да тржишне привреде нема без јасно уређених својинских односа и строге заштите својине

П рича се да ће се, очекујући прелазну оцену ЕУ, у јуну донети „Закон о реституцији” којим ће се обећати бившим власницима да ће им се за десет година дати обвезнице издате на десет година, вредне десет одсто отете имовине. Дакле, добили би за двадесет година десет одсто вредности отете имовине коју држава данас поседује и неће да је врати. Тако је и мој друг Тоза из основне школе, борећи се за прелазну оцену на писменом задатку „Ко сам ја и шта хоћу” написао једино „Ја сам Драган Стаменковић и хоћу два из српског”. И добио кеца. Професор Бошко Поповић питао ме је: када из метле чупаш гранчицу по гранчицу - о ком моменту метла више није метла? Дакле, ова идеја није реституција - јер нема враћања имовине, а није ни обештећење јер нема ни трага пропорционалности са вредношћу отете имовине, нити има реалног временског хоризонта остварења права. И ако би био донет, овакав закон не би био закон о реституцији, нити ће га ЕУ као таквог квалификовати. Да не говоримо колико је та идеја нефер према оригиналним власницима и будућим владама и пореским

обвезницима који би по том закону исплаћивали од тек убраних пореза зато што је садашња влада продавала отето и потрошила новац - уместо да бесплатно враћа у природу.

Одавно су кришом одлучили да реституцију одложе колико год је то могуће и да се она обесмисли препродајом и поклањањем отете имовине. После деценије неиспуњених обећања и лажних иницијатива, тек у последње време чује се искрено од представника власти да је „за државу скупо да врати отету имовину у природу, јер може да је прода по тржишној цени и да многе лепе ствари уради за своје грађане”! Ово резонување разоткрива да базичне грађанске вредности нису још допрле до свести тих људи, а хоће у Европу.

Срећом, Уставни суд је недавно потврдио уставност Закона о повраћају имовине црквама и верским заједницама који сам припремио и бранио пред Скупштином Србије 2006. г. Тумачећи процес реституције у Србији у последњих 20 година, Уставни суд је правилно „констатовао да се законодавац определио за „каскадну денационализацију”, односно за

поступну денационализацију по врсти имовине и по субјектима, са крајњим циљем спровођења опште денационализације којом треба да се оконча враћање имовине бившим власницима у Србији. Чињеница да је законодавац претходно, Законом о пријављивању и евидентирању одузете имовине из 2005. године, прописао да ће се правни основ и права у погледу враћања имовине или обештећења ... уредити посебним законом, указује на одређење државе Србије да имовина буде враћена свима”. Очигледно је да идеја о „реституцији” са почетка текста никако не пролази тест уставности јер имовина мора бити враћена свима.

Сви знамо да тржишне привреде нема без јасно уређених својинских односа и строге заштите својине. Ипак, десет година после 5. октобра својински закони су исти онакви какве их је Милошевић оставио. Очигледно је да нема политичке воље да се својина кодификује док не прође транзиција, тј. док се не заврши друга, трећа или петнаеста првобитна акумулација друштвеног/државног капитала. Друге социјалистичке земље су одмах после пада Берлинског зида

доносиле нове својинске законе, да би тај основни стуб легалитета учврстиле. Опет показујемо историјску недораслост.

Због тога већ годинама инсистирам да својинско право у Србији мора бити врхунски уређено, у најбољем духу континенталног правне традиције (рецимо швајцарско или аустријско). У ширем контексту својинске консолидације гледам и на реституцију коју сматрам једном од најважнијих вододелница између грађанског и комунистичког друштва и обликом моралне катарзе која је неопходна српској држави. Тако то гледају и Европска комисија и Европски парламент.

Реституција је нужна прелазна фаза до консолидације својинских односа, који се на трајан начин уређују Својинским закоником и Законом о јавној својини. Нацрте Закона о реституцији и грађевинском земљишту и Својински законик припремио сам 2007. г. а израђен је и нацрт Закона о јавној својини. Ове законе треба усвојити истовремено и потпуно их међусобно ускладити, јер они заједно представљају кодификацију стварног права у Србији. Денационализација грађевинског земљишта је својинска а не урбанистичко грађевинска материја, како је сада уређена.

Удружења бивших власника су организовала демонстрације пред Владом Србије да би издејствовали усвајање нашег нацрта Закона. Иако овај нацрт има бројна ограничења у обиму права на реституцију да би се обезбедила макроекономска стабилност и да се не би задужиле будуће генерације, стари власници га ипак доживљавају као једно поштено извињење, а то је основни циљ реституције, поред реприватизације својине. Ако се донесе закон о реституцији који не прихватају они којима је намењен, онда је он бесмислен.

Концепт нашег нацрта Закона

је проверен јер је заснован на истим начелима као и Закон о повраћају имовине црквама и другим верским заједницама по коме је већ СПЦ-у враћено око 40 одсто отете имовине. Заснован је на четири правно-цивилизацијска принципа: начело приоритета натуралне реституције; начело заштите накнадно стечених права; начело аутономије воље између обвезника и корисника; начело уважавања личности и општег интереса које налаже да обештећење мора уважити достојанство бившег власника, али у укупном обиму бити прихватљив терет за буџет Републике Србије. Денационализација се остварује прво у виду враћања (реституције) одузете имовине; па ако то није могуће због накнадно стечених права - уступањем друге имовине; а тек ако ни то није могуће - обештећењем кроз давање обвезница Републике Србије. Зато је овај начин реституције најјефтинији и најпоштенији. Нацрт детаљно и правично уређује и најсложеније питање денационализације односно приватизације грађевинског земљишта.

Ипак, неки политичари често лицитирају колико би коштала реституција, идући до спектакуларних износа од 200 милијарди евра, чиме се наравно плаши народ и оправдава одлагање реституције. Али такве изјаве не пролазе основне логичке тестове. Зар би ико у Европи спровео реституцију када би она толико коштала, а сви су је већ спровели. Природно, неупућени људи онда осећају страх, па се политичари позивају да је народ против реституције. Народ је био врло против параде поноса па су политичари штитили права геј мањине. Нека и сада покажу исто чојство око неспорне ствари и заштите људе којима је имовина отета на правди бога. Није демократија штитити лоповлук тако што претходно убедиш већину да ће

држава потонути као Атлантида ако вратиш украдено.

Свима је јасно да враћање имовине старим власницима државу неће коштати ништа, а већ наредне године држава ће убирати нови порез на имовину, порез на промет, порез на приход од имовине. То потврђују и до сада донети закони о враћању пољопривредног земљишта, црквене имовине и др. По Закону о пријављивању имовине ради реституције пријавило се 73.000 бивших власника, а немогуће је да свих 73.000 докажу своју ранију својину. Такође, велики број њих би имао право на натуралну реституцију или реалну супституцију. Реално је да их не би било више од 30.000 који би имали право на обвезнице, а нека свакоме имовина у просеку вреди 100.000 евра, па ће добити око 40.000 евра у обвезницама тако да би укупан финансијски терет био испод 1,5 милијарде евра. У сваком случају, нацрт закона предвиђа као апсолутну гаранцију одрживости и максимални износ номиналне вредности обвезница који држава сме да изда у износу од 4 милијарде евра. То су моји аргументи. С друге стране дебатног стола о реституцији нисам чуо ни један озбиљан (европски) аргумент већ годинама.

Нацрт закон о денационализацији је духом европски, заснован је на јасним принципима модерног грађанског права, уклопљеним у легитимне интересе заштите макроекономске стабилности државе и заштите стечених права накнадних власника одузетих некретнина. Он у себи сублимира и психолошке потребе бивших власника и интересе наше деце која нису крива што су поједине деде биле у тешким заблудама. Овај закон је модеран компромис за решавање једног тешког историјског наслеђа за које још нисмо чули извињење. Зато га подржавају и бивши власници и Европска унија. ▀

Саботирају повлашћени и криминалци

Интерес државе и њених грађана да се врати одузета имовина супротан је интересу партија, повлашћених лица и криминалаца којима натурална реституција не одговара

ПЕТРИЦА ЂАКОВИЋ

Не би ме изненадило да власт покуша да обмане и грађане Србије и надлежне из Европске комисије и да на пречац усвоји Закон о повраћају имовине у виду компензације, а то би био злочин, каже на почетку разговора Миле Антић, координатор Мреже за реституцију. Поменута Мрежа недавно је, још једном, упозорила власт да рок за доношење закона о реституцији истиче почетком јуна, према Акционом плану који је Влада сачинила због бржег стицања статуса кандидата за чланство у ЕУ. Том приликом затражено је и да Влада предложи један од три постојећа нацрта које су претходних година направили Мрежа за реституцију, по којни републички посланик Владан Багић, као и некадашњи министар за економске односе са иностранством Милан Париводић. Антић каже да сва постојећа решења нуде натуралну реституцију као једину могућу и повољну и за државу и за грађане, али да је проблем у томе што је она неповољна и непожељна за политичке партије у Србији, као и спрегу партија, повлашћених лица и криминалаца.

НЕНАД ПЕТРОВИЋ

ТАЧКУ НА ПЉАЧКУ: ПРОТЕСТ МРЕЖЕ ЗА РЕСТИТУЦИЈУ

Министарство финансија је недавно најавило да ће током овог месеца обе-

лодани предлог Закона о реституцији. Верујете ли у то?

Ту постоје опречне информације. Када чујете званичне изјаве из бившег или садашњег министарства финансија они говоре да ће предлог бити готов за неколико недеља. То значи да већ постоји нацрт закона. Са друге стране, када тражите тај нацрт на увид, а тражили смо недавно, онда се испостави да он не постоји. Зато сумњам да је реч о обмани и да власт само покушава да пролонгира време до доношења закона, баш као што је то радила и са чекањем одлуке Уставног суда у вези са повраћајем имовине црквама и верским заједницама.

Зашто?

Њихова нескривена жеља јесте да не спроведу натуралну реституцију, иако је то у супротности и са интересима државе и грађана Србије, али је у интересу политичких партија и њима блиских људи. Власт очигледно није у стању да се одупре тој спрези, а о томе најбоље сведочи усвајање измена Закона о планирању и изградњи. Када погледате ко је све поднео захтев за конверзију права коришћења у право својине, јасно се види и ко је наручио овакав закон. Подсећам вас да је та спрега ослабила 2003. године, након акције Сабља и да су тадашњим законом о планирању и изградњи бившим власницима враћена нека права, а стекли су се и услови за забрану изградње на земљишту које није у власништву. Законом из 2009. године то је поново легализовао.

Мислите на спрегу власти и тајкуна?

Нису то само тајкуни, односно неколицина њих чија имена се свакодневно помињу у јавности и повезују са врхом власти. На списку поднетих захтева за конверзију, јесу и пропала предузећа у стечају и приватизована предузећа и различити бизнисмени. Реституција свима њима не одговара. Не одговара ни јавним предузећима која су партијске прџије. Млађан Динкић већ неко време, наравно из партијских интереса,

ОПСТРУКЦИЈА

Нагађа се и да се ненатуралном реституцијом покушавају сакрити раније махинације са грађевинским земљиштем и поклањање тог земљишта појединим бизнисменима?

И то је тачно. Не треба занемарити да је државна имовина била предмет замешетелства током процеса приватизације. Вероватно је да би Закон о реституцији омогућио да све те махинације изађу на површину. Али тачно је и да се власт опире повраћају имовине, јер она подразумева укидање монопола и неограничене и неконтролисане моћи над имовином од стране партија и шачице људи блиских партијама. Иако је државни интерес да стотине хиљада људи добију право да располажу својом имовином и да се тако samozапосле, а држава од тога убира порез, то није и интерес људи на власти. Њихова је нескривена намера да створе вештачки цајтнот. Када смо половином марта затражили разговор са председником парламента Славицом Ђукић-Дејановић, добили смо одговор да председница не може да нас прими док не стигне одлука Уставног суда. Власт је тако 13 месеци опструирала усвајање закона под изговором да чека ту одлуку.

промовише идеју о повраћају имовине локалним самоуправама. То је још једна обмана. Локалне самоуправе нису никада ни биле власник те имовине која, тобож, треба да им се врати. Оне су само бесплатно користиле државну имовину, тачније имовину која је национализована. И јавна предузећа су то користила, убирала приход од закупа и имала сва права и овлашћења, сем да ту имовину отуђе. Не би ме изненадило да се сада та имовина покуша укњижити као имовина предузећа, што би била чиста превара.

Уставни суд је пре месец дана одбацио иницијативу да се покрене поступак за утврђивање уставности одредби Закона о враћање имовине црквама и верским заједницама?

Задовољни смо овом одлуком, јер је она једина могућа. Уставни суд је одолео притисцима извршне власти и одбацивањем ове иницијативе ставио тачку на причу да ли је повраћај

имовине у природи могућ. Аргументата да се реституција избегава практично више нема.

Али убеђени сте да ће је држава и даље избегавати?

Сведоци смо да се отворено говори како ће власт чекати до септембра, непосредно пред одлуку Европске комисије, па да покуша да прогура било какав предлог закона како би заварала и грађане Србије и европске институције. Зато и упозоравамо власт и све надлежне да, уколико нису у стању да се одупру спрези партија, криминала и повлашћених, а види се да нису, предложе један од већ сачињених предлога Закона о реституцији.

Њихов аргумент је да би натурална реституција довела до нових неправди према грађанима који су ту национализовану имовину касније куповали?

Ето и то је још једна манипулација, да би повраћај имовине у природи довео до нове историјске неправде и милиона судских спорова, као што се може чути од министра Оливера Дулића и других људи у власти. Напротив, у Дирекцији за имовину смо сазнали да у случају повраћаја имовине црквама и верским заједницама нема ниједне пријаве физичких лица која би могла бити оштећена у поступку реституције. Другим речима, физичка лица ни-

су, и неће бити, оштећена јер су њихова права заштићена. Али са друге стране, имате пријаве локалних самоуправа и јавних предузећа. То заправо показује коме не одговара натурална реституција и ко се њој противи.

Тврдите да би се на брз и једноставан начин могла вратити сва одузета имовина. Како?

Једноставним предкњижавањем државне имовине на бивше власнике или њихове законске наследнике. Постоји превизна база података о имовини која се потражује и на том попису је инсистирала Мрежа за реституцију, много више него држава. Из те базе се јасно види да више од 97 одсто имовине која се потражује чине пољопривредно, грађевинско и шумско земљиште које је у државном власништву и које би држава могла брзо и једноставно да врати. Ретко се помиње да грађани, верске заједнице, задужбине и Универзитет потражују мање од пет одсто данашњег државног шумског и грађевинског земљишта. Ако говоримо о пољопривредном земљишту, потражује се око 300.000 хектара, док Министарство пољопривреде газдује са 450.000 хектара квалитетног обрадивог земљишта, а процењује се да се у власништву државе налази укупно око 800.000 хектара пољопривредног земљишта. Другим речима, натурална реституција не да је могућа, она је лако спроводива. Вратити власницима све што је могуће, а уколико је нешто уништено или се не може вратити, онда им на сличној локацији и у истој тржишној вредности понудити имовину у замену за оно што је некада било њихово или њихових предака.

Шта ћете предузети уколико Скупштина по хитном поступку усвоји закон који подразумева компензацију у виду обвезница за одузету имовину?

Бојим се да ће се тако и завршити. А то је онда повампирење национализације. И у време национализације

ВЛАДИМИР ГОГИЋ

ЗАКОН О ПОВРАЋАЈУ ИМОВИНЕ У ВИДУ КОМПЕНЗАЦИЈЕ БИО БИ ЗЛОЧИН: МИЛЕ АНТИЋ

је постојала нека минорна накнада за одузету имовину, па власт покушава да нешто слично понуди и данас. За нас је свако ко заговара реституцију обештећењем злочинац и то не само према бившим власницима, већ и према њиховим потомцима. Можда ће неко прихватити тај понуђени новац, али позваћемо људе да то не раде, да не плаћају сами себи, јер ће и даље производити правну несигурност и омогућити и даље богаћење повлашћених појединица, а све на штету ове државе и њених грађана.

Локалне самоуправе нису никада ни биле власник те имовине која, тобож, треба да им се врати

Каква би могла да буде реакција из ЕУ?

Реституција је обавеза Србије према европским интеграцијама још од јуна 2004. године, када је закључено прво партнерство између СЦГ и Европске комисије. Али власт у Србији не само да избегава ту реституцију, односно доношење закона који ће то уредити, већ и ону постојећу ограничава и регресира. Време за усвајање закона није се приближило, оно је одавно истекло, што је Европска комисија и упозорила пре неколико месеци у Београду. Посебна прича је што доношење било каквог закона, а поготово системских закона какав је и овај, није могуће без јавне расправе. Нашим властима је, међутим, манир да законе доносе по хитној процедури и без расправе, па ме не би изненадило да и овај пут буде тако. Овде се масовно стичу услови да не добијемо позитивно мишљење о кандидатури и то није ничија одговорност, до власти у Србији. ▀